Eeva Vartio

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 8/2024 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriön lisäselvitys

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lisäselvitystä hallituksen esityksen HE 8/2024 vp vaikutusarvioinneista liittyen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutussiirtymiin (erityisesti nettovaikutukset).

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa esitetyistä koulutussiirtymistä seuraavaa.

Hallituksen esityksessä arvioidaan yleisellä tasolla kaksi olennaista aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutusta. Ensinnäkin aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan kasvattavan työllisyyttä, koska aikuiskoulutustuki syrjäyttää työntekoa. Toisekseen esityksessä arvioidaan, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutus jatko- ja täydennyskoulutukseen on todennäköisesti maltillinen. Edellä mainittu arvio perustuu opetus – ja kulttuuriministeriössä tehtyyn selvitykseen[1], jossa ei havaittu aikuiskoulutustuella olevan vaikutusta uusien opintojen aloittamisen todennäköisyyteen.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että mahdollinen opintoihin hakeutumisen vähentyminen ei vaikuta merkittävästi opiskelijamääriin tilanteessa, jossa hakijoiden määrä pääsääntöisesti ylittää aloituspaikkojen määrän tutkintokoulutuksessa. Edellä mainittujen seikkojen perusteella hallituksen esityksessä todetaan, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia osaavan työvoiman saatavuuteen yleisellä tasolla.

Näiden vaikutusarvioiden ohella hallituksen esityksen *kohdassa 2.1.3 Aikuiskoulutustuki ja koulutussiirtymät* on kuvattu aikuiskoulutustuella v. 2021 opiskelleiden koulutusalojen mukaiset alasiirtymät, kuten ne havaitaan aineistossa. Tarkastelu perustuu vuosien 2021 ja 2020 opiskelijavuosiaineistoihin, jota on täydennetty korkeakoulujen VIRTA-tietovarannon tiedoilla. Terveys- ja hyvinvointialojen koulutusta opiskeli 3 826 aikuiskoulutustuen saajaa, joilla ei ollut taustalla terveys- ja hyvinvointialan tutkintoa. Vastaavasti 3 679 tuensaajaa, joilla taustalla oli terveys- ja hyvinvointialan tutkinto, opiskeli jotain muuta koulutusta. Näiden erotuksena muodostuu nettovirta 147 henkilöä. Hallituksen esityksessä kuvatussa tarkastelussa korostuu terveys- ja hyvinvointialalla alan sisäinen opiskelu, sillä vuonna 2021 oli 5 253 sellaista aikuiskoulutustuen saajaa, joiden tausta- ja kohdetutkinto olivat molemmat terveys- ja hyvinvointialalta.

Lisäksi hallituksen esityksen mainitussa kohdassa todetaan, että koulutusalojen mukaiset siirtymät eivät välttämättä johda siirtymiin työmarkkinoilla. Esityksessä tätä on havainnollistettu tarkastelulla, jossa vuonna 2014 ensimmäistä kertaa aikuiskoulutustukea saaneista valitaan kaksi ryhmää: sosiaali- ja terveysalalla työskennelleet, jotka opiskelivat jotain muuta kuin terveys- ja hyvinvointialojen tutkintoa, ja muilla aloilla työskennelleet, jotka opiskelivat terveys- ja hyvinvointialojen tutkintoa. Ensimmäisessä ryhmässä, joka kouluttautui pois sote-alalta, 63,8 % työskenteli edelleen sote-alalla vuoden 2020 lopussa. Toisessa ryhmässä, joka kouluttautui sote-alalle, 69,6 % työskenteli sote-alalla vuoden 2020 lopussa.

[1] Seuri, 2023, ” Jatkuvan oppimisen tukien ja etuuksien selvitys”, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:13.

Eeva Vartio

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esityksen luvut sosiaali- ja terveysalan koulutusmääristä ja työllisyyssiirtymistä ovat kuvailevia tietoja. Näin ollen koulutussiirtymät tai työmarkkinasiirtymät eivät ole vaikutusarvioita eli tilastot eivät kuvasta aikuiskoulutustuen arvioituja vaikutuksia sosiaali- ja terveysalan koulutusmääriin. Jos oletetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksessä laaditut arviot aikuiskoulutustuen vaikutuksesta opintoihin hakeutumiseen pätevät sosiaali- ja terveysalan koulutukseen, ei aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vaikuta alan opinnot aloittavien lukumäärään. Samalla on syytä huomioida, että hallituksen esityksessä todetaan, että tulosten yleistettävyyteen liittyy epävarmuutta. Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan, että on mahdollista, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisella on vaikutuksia yksittäisten koulutusalojen koulutusmääriin.

Jos oletetaan, että hallituksen esityksessä arvioidut työllisyysvaikutukset pätevät sellaisenaan myös sosiaali- ja terveysalalla työskenteleviin aikuiskoulutustuen saajiin, kasvattaa aikuiskoulutustuen lakkauttaminen tätä kautta sosiaali- ja terveysalan työllisyyttä.

Erot aikuiskoulutustuen saajien taustoista ja kohdekoulutuksista eri tilastolähteissä

Hallituksen esityksessä raportoidut tilastotiedot aikuiskoulutustuen saajien taustoista poikkeavat sosiaali- ja terveysalan osalta Työllisyysrahaston tilastotiedoista[2,3]

Hallituksen esityksen luvut koulutussiirtymistä perustuvat taustatutkintoon. Hallituksen esityksessä koulutussiirtymien päättelyssä on käytetty koulutustietoa sekä taustatiedon että kohdetiedon osalta. Hallituksen esityksen tilastossa esimerkiksi lähihoitaja, joka kouluttautuu sairaanhoitajaksi, tilastoituu terveys- ja hyvinvointialan sisäisenä koulutuksena.

Työllisyysrahaston tiedot henkilön taustasta perustuvat työnantajan toimialaan. Työnantajalla on yksi toimiala. Työllisyysrahaston tilastoissa henkilön tausta on sosiaali- ja terveysalalla, jos hänen työnantajansa toimiala on ”Terveys- ja sosiaalipalvelut”. Samalla on syytä huomioida, että usealla toimialalla toimivien kuntatyönantajien työntekijät luokitellaan toimialaan ”Julkinen yleishallinto”. Tässä päättelyssä sairaanhoitajaksi opiskeleva lähihoitaja, joka työskentelee Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa, tilastoituu sosiaali- ja terveysalan ulkopuolelta sosiaali- ja terveysalalle kouluttautuvaksi.

Useilla toimialoilla toimivien kuntatyönantajien työntekijöiden luokittelu toimialalle ”Julkinen yleishallinto” on todennäköisesti merkittävä syy, miksi hallituksen esityksen ja Työllisyysrahaston luvut eroavat toisistaan.

[2] Työllisyysrahasto: Tilastotietoa aikuiskoulutustuesta, 14.8.2023.
[3] Työllisyysrahaston tilastotiedoissa (Työllisyysrahasto 2023) toiselta alalta sosiaali- ja terveysalalle vaihtaneiden lukumäärä vuonna 2022 oli 6364 henkilöä. Hallituksen esityksessä terveys- ja hyvinvointialalle muualta kouluttautuneiden määrä oli 3826 henkilöä vuonna 2021. Työllisyysrahaston tilastossa sosiaali- ja terveysalalla jatkokouluttautuneiden lukumäärä oli vastaavasti 3572. Hallituksen esityksessä terveys- ja hyvinvointialan sisäinen koulutusmäärä oli 5253.